

Gaur irakurtzeko etzi idatzia

Eslovenian, Vilenicako Literatur Jaialdian euskal ordezkaritza zabala izan da aurten. Ez da sarritan gertatzen. Izaten dira notiziak tantaka-tantaka: Bernardo Atxaga Habanan izan dela, Kirmen Uribe New Yorken... baina gehiago da ekimen indibidual edo pribatua, ekimen kolektiboa baino. Euskal literatura den desertu honetatik norberaren ahalegina, antolatutako ezer baino.

Horrek harritu nau Esloveniara egindako espediziotik. Mari Jose Olaziregi, Bernardo Atxaga, Rikardo Arregi Diaz de Heredia, Juan Ramon Makuso, Harkaitz Cano, Kirmen Uribe eta Miren Agur Meabe izan dira Vilenican. Euskal idazle garrantzitsuenetako batzuk. Eta kopurua: ez bat, ez bi. Euren izenean joan dira, bai, baina beste jende bat ere ordezkatzuz. Beste askotan ez bezala, delegazio bat izan da Esloveniara hurbildu dena.

Han, beste hainbat ekimenen artean, irakurri ahal izan dugunez, Esloveniako idazleen elkartean *Etzikoak: to write in euskara, the basque language, today and tomorrow* tituludun mahai-inguruan parte hartu zuten. Euskal Idazleen Elkarteko webguneko (www.idazleak.org) kronikan irakur daitekeenez,

jakin-mina eta harrera beroa eragin zuen saioak, aretoa gainezka baitzegoen eta jendeak hainbat galdera ere egin baitzuten ordu eta erdi iraun zuen saioan. Euskal literaturaren nazioarteko promozioa, itzulpengintzaren egoera, gure literaturaren joera eta gai nagusiak, euskal errealtate politikoak literaturan duen presentzia/edo presentziarik eza izan ziren, besteak beste, mintzagai nagusiak.

Ez nintzen ni Vilenican izan, baina galdera interesgarriak ziren inondik inora galde-erantzunen atalean egindakoak. Zein dira «gure» literaturaren joera eta gai nagusiak? Zer-no-

lako presentzia edo presentzia eza du errealitate politikoak gure literaturan? Konpromisoa? Idazleen Elkarteko kronikan irakur daitekeenaren arabera...

euskal idazleek gaur egun duten konpromiso nagusia literaturarekikoa dela azpimarratu zen, sortzaile eta irakurle onizateko ahaleginak eragindako konpromisoa hain justu.

Ez dira ezer berria esaten ari. Oinarrizko konpromisoa da «sortzaile eta irakurle onizateko» hori.

Baina gehiago zer?

Izan ala ez izan

Gustura jakingo nuke jardunaldietara hurbildu ziren esloveniarrak euskal literaturaren ezagutzarik bazuten, eta ezizatekotan nola aurkeztu zuten euren burua euskal idazleek. Gustura jakingo nuke bazen euskal literaturarekiko interesik. Bazekiten euskara bazenik ere? Euskaraz idazten zuen idazlerik bazela ba al zekiten euskal idazleen espedizioa baino lehen? Eta Euskal Herria, Basque Country, Pays Basque deitzen duten hau existitzen zenik?

Etzikoak titulatu duten antologia bat prestatu zuten okasiorako. Nola aurkeztu euren eta gure burua bestela? Nork argitaratu du? Nola? Noren erabakimenez? Gero eta nabarmenago ari da geratzen euskal literatura nazioartean behar bezala promozionatzeko politika definitu bat behar dela. Zer itzuli eta nola erabakiko duena. Nola eta nora. Kontaktuak egin, bitartekoak lortu. Hori guztia. Unibertsitateekin elkarlanean edo ez. Idazleen beraien ekimen eta gogoaren menpe utzi gabe.

Eta Vilenicara egin behar zuten espedizioa baino egun batzuk lehenago Etxepare Institutuaren sorreraren notizia eman zuten egunkariak. Etxepare Institutuak, Jaurlearitzako ordezkarien hitzetan, «euskara eta euskal kultura nazioartean hedatzen laguntzeko xedea» izango du. Aurreproiektua onartu berri da. *Berria* egunkarian (2006-09-09) egindako erreportajearen irakurri ahal zenez, literaturari gagozkiola,

besteak beste, Frankfurtoko (Alemania) liburu azokara ordezkari bat bidaltzen du Kultura Sailak urtero, idazleek eta argitaletxeek osatzen dutena. Gauza bera egiten da Madrilgo Liber azokarekin. Etxepare Institutuaren bidez «presentzia handiagoa eta bermatuagoa» ziurtatu ahalko dela usate du Gurutz Larrañagak, Kultura sailburuordeak.

Ikusteke dago Gurutz Larrañagak aurreratu zuen «presentzia handiagoa eta bermatuagoa» zer den. Ekimenak zehaztea falta da oraindik.

Baina aspalditik hasi ziren bidea urratzen batzuk. Urteak daramatza Idazleen Elkartek itzulpenerako programa orokor bat aztertzen. Itzulpengintza izan zen 2002an Mallorcan egin zen Galizia, Katalunia eta Euskal Herriko idazleen Galeusca jardunaldietako gai nagusia. Hainbat herritako esperientzien berri jaso zen han: zer itzultzen den, nola itzultzen den, itzulitakoa zabaltzeko oztopoak eta baliabideak...

Balioko ote du Mallorcan entzundakoak, munduan zehar ikusitakoak, Esloveniako esperientziak. Ikasiko ote dugu zer bait katalan, norvegiar, alemaniar, estoniarrengandik... inoiz?

Inbidia sano bat

Baina, nago, ez dela liburuaren kontua bakarrik. Ez dela liburuaren kultura bakarrik. Nago, gehiago dela, giro kontua ere badela atzerritik jaso beharrekoa. Literaturarenganako beste afektibitate bat. Vilenicako kronikak irakurtzen, honakoa esaten da:

Esloveniar Idazleen Elkartearen egoitzak duen lorategian euskal idazleek poesia irakurketa egin zuten. Harkaitz Cano, Miren Agur Meabe, Kirmen Uribe eta Rikardo Arregik euskaraz irakurri zituzten euren poema batzuk eta Marjeta Prelesnik Drozg itzulitzaileak eslovenierara itzulita. Giro beroa, entzuleen irribarre eta konplizitatea azpimarratuko genituzke eta oraingoa ere bertaratutakoen kopurua.

Hori bera berretsi zuen Rikardo Arregi Diaz de Herediak bere kronika ederrean. Eta kronikaren amaiera aldera konparazioa egiten du. Giroarena:

Harriturik nago. Atzoko ekitaldia, lehena, irudikatzen nuen Euskal Herrian, irudikatu nahi nuen Euskal Herrian, baina ezin. Hemen literaturari ematen zaion garrantzia ez dakit guk ezagutuko dugun inoiz. Central Europe Initiatives erakundeak Mazedoniako idazle gazte bati beka bat ematen dio ekitaldiaren baitan; Goce Smilevski du izena eta mazedonieraz irakurtzen digu nobela izango denaren kapitulu bat (ingelesezko itzulpena dut orain esku artean). Idazle gaztearen aurrean makurtzen dena Esloveniako Atzerrirako Ministroa al da? Bai. Gauzak horrelakoak dira hemen. Gauean lehen irakurraldian basoaren erdian poesia, narrazioa eta saiakera tartekatzen dira. Hizkuntzak: euskara (Atxaga), alemaniera, italiera, serbokroaziera, esloveniera. Ingelesezko itzulpenak esku artean ditut. Euskaldunok etsiturik begiratzen diogu elkarri afalostean. Horrelakorik Euskal Herrian?

Literaturarekiko errespetua. Badugu nondik zer ikasia, ezta?

* * *

Zer irakurtzen da udan?

Udan ez da euskal literaturan nobedade askorik egoten, eztabaida handirik ere ez eta, interesgarria iruditu zait Patxi Gaztelumendik bere blogean (www.gaztelumendi.org) irakurleoi egin digun galdera. Zer irakurtzen dugu udan?

Lerrook idazten ari naizela 17 erantzun jaso ditu Gaztelumendik.¶